

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallinen seuranta ja arviointi

Sisällys

1 THL:n arviointitehtävä	3
2 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteet	3
3 Arviointikehikko	4
3.1 Kansalliset seurantamittarit	4
3.2 Alueellisten hankekokonaisuuksien oma-arviointi.....	4
4 Arvioinnin toteutus ja tulosten raportointi	5
5 Arvioinnin riskit	6
Liite 1: Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman seurannan ja arvioinnin kansalliset mittarit	
Liite 2: Oma-arvioinnin raportointipohja	

1 THL:n arviointitehtävä

THL vastaa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallisesta seurannasta ja arvioinnista (Kuvio 1) sekä arviointitulosten julkaisemisesta. THL:n toteuttama seuranta ja arviointi on ns. kehittävä arviointia, jonka tarkoituksena on tukea alueilla tehtävää kehittämistoimintaa hyötytavoitteiden suuntaisesti. THL ei pelkästään seuraa ja arvioi hyötytavoitteiden toteutumista, vaan tarvittaessa tekee myös ehdotuksia ja suosituksia alueiden kehittämistoiminnan suuntaamiseksi. Arviointi on osa THL:n antamaa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman toimeenpanon tukea, ja tukitoimia suunnataan arviointitulosten perusteella. Ohjelman koordinaatioryhmä täsmentää ohjelman toimeenpanosuunnitelmaa tarvittaessa arviointitulosten perusteella. Arviointitulokset julkaistaan välittömästi niiden valmistuttua kaikkien osapuolten hyödynnettäväksi.

Kuvio 1. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi

2 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteet

Ohjelman hyötytavoitteilla kuvataan ohjelman lopullisia päämääriä. Ohjelmalla on viisi tavoitetta, joista viides, kustannusten nousun hillitseminen voidaan saavuttaa muiden tavoitteiden toteutuessa. Digitalisaation edistäminen läpäisee kaikki hyötytavoitteet:

1. Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikea-aikaisuuden ja jatkuvuuden parantaminen
2. Toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön
3. Palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen
4. Palveluiden monialaisuuden ja yhteentoimivuuden varmistaminen
5. Kustannusten nousun hillitseminen

3 Arviointikehikko

THL seuraa ja arvioi ohjelman hyötytavoitteiden toteutumista kansallisilla seurantamittareilla ja hankkeiden oma-arviointien avulla:

- THL:n tilastotietokannoista saatavilla kansallisilla mittareilla seurataan hankealueilla muutosta suhteessa ohjelman hyötytavoitteisiin. Hankeorganisaatioille lähetettävällä kyselyllä täydennetään tilastokantojen mittareita ja tietoja.
- Alueiden hankekokonaisuuksien oma-arviointien tuotaman tiedon avulla seurataan alueilla toteutettuja kehittämistoimenpiteitä, kuten uusien toimintamallien ja ratkaisujen toimeenpanoa ja käyttöönottoa sekä niiden avulla saavutettuja tuloksia

Kansallisen seurantatiedon ja maakuntien hankekokonaisuuksien oma-arviointitiedon avulla tehdään tulkintoja ja arviointia siitä, miten kehittämistoimet ovat edesauttaneet ohjelman hyötytavoitteiden saavuttamisessa.

3.1 Kansalliset seurantamittarit

Ohjelman kansalliset seurantamittarit on koottu liitteeseen 1. THL kokoaa ja analysoi mittaritiedot THL:n tilastotietokannoista, joihin ne päivittyvät joko kaksi kertaa vuodessa, kerran vuodessa, kerran kahdessa vuodessa tai kerran kolmessa vuodessa. Liitteessä 1 kunkin mittarin kohdalle on kirjattu, minkä hyötytavoitteen toteutumista sen avulla seurataan ensisijaisesti, mistä tieto saadaan, minä ajankohtana on saatavilla viimeisin mittaus ennen ohjelman aloitusta sekä mikä on mittaritiedon päivytysfrekvenssi.

Hankeorganisaatioille lähetetään lisäksi kerran vuodessa kysely, jolla kerätään tietoja joita olemassa olevilla kansallisilla mittareilla ei saada. Hankeorganisaatio kerää tiedot alueensa kunnilta ja kokoaa ne aluetasoiseksi tiedoksi tai kuntayhtymä pohjaiselta alueelta. Kerättävät tietosisällöt on koottu liitteeseen 1 (Tietolähde: Kysely hankkeille).

3.2 Alueellisten hankekokonaisuuksien oma-arviointi

Alueellisten hankkeiden oma-arviointi on keskeinen osa hankkeiden kehittämistoimintaa. Sen tuella voidaan suunnata kehittämistoimia. Oma-arviointi tuottaa myös suoraan tietoa THL:n tekemää hyötytavoitteiden toteutumisen seurantaan ja arviointia varten ja THL:n antaman toimeenpanon tuen suuntaamisen tarpeisiin. Rahoitettavat hankkeet velvoitetaan toteuttamaan oma-arviointia kaksi kertaa vuodessa seuraavien minimivaatimusten mukaisesti:

- Oma-arvioinnissa tulee tehdä huolellinen lähtötilanteen arviointi ennen kehittämistoimenpiteiden aloitusta.
- Oma-arvioinnin tulee sisältää kuvailevaa tietoa ja arviointitietoa kehittämistoimenpiteiden, kuten toimintamallien ja ratkaisujen suunnittelun, kokeilujen ja käyttöönoton edistymisestä.
- Oma-arvioinnin tulee sisältää arviointitietoa käyttöönotettujen toimintamallien ja ratkaisujen avulla saavutetuista tuloksista suhteessa hankkeen omiin tavoitteisiin.
- Oma-arviointi raportoidaan valmiiseen pohjaan ja tallennetaan Innokylään hankkeen omaan *Kokonaisuuteen*. Oma-arvioinnin aikataulu, raportointiohje ja raportoinnin pohja on kuvattu liitteeseen 2.

4 Arvioinnin toteutus ja tulosten raportointi

THL tekee analyysin kansallisilla mittareilla niiden päivitysfrekvenssin tahdissa alueittain; joko kaksi kertaa vuodessa, kerran vuodessa, kahdessa tai kolmessa. Lähtötilanteen arvioinnissa huomioidaan korona-pandemian mahdolliset vaikutukset tarkastelemalla tietoja soveltuvin osin vuosilta 2018, 2019 ja 2020. THL raportoi kansallisen arvioinnin tulokset kaksi kertaa vuodessa ohjelman kansalliseen *Kokonaisuuteen* [Innoylässä](#). Arviointitulokset raportoidaan soveltuvin osin sukupuolittain. Oma-arvioinnin ja kansallisen arvioinnin toteutus- ja raportointiaikataulu on kuvattu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Oma-arvioinnin ja kansallisen arvioinnin toteutus- ja raportointiaikataulu

Raportointi Innokylään viimeistään	Oma-arviointi	Kansallinen arviointi
15.11.2020	Lähtötilanteen oma-arviointi, joka tulee tehdä ajalta ennen hankkeen kehittämistoimien aloitusta. Oma-arviointi lokakuun 2020 tilanteesta	
15.1.2021		Lähtötilanteen arviointi, joka tulee tehdä ajalta ennen hankkeen kehittämistoimien aloitusta Loka-marraskuun 2020 tilanne (sis. mittariseuranta, erillinen kysely, oma-arvioinnit)
15.5.2021	Oma-arviointi huhtikuun 2021 tilanteesta	
30.6.2021		Huhti-toukokuun 2021 tilanne (sis. mittariseuranta, oma-arvioinnit)
15.11.2021	Oma-arviointi lokakuun 2021 tilanteesta	
15.1.2022		Loka-marraskuun 2021 tilanne (sis. mittariseuranta, erillinen kysely, oma-arvioinnit)
15.5.2022	Oma-arviointi huhtikuun 2022 tilanteesta	
30.6.2022		Huhti-toukokuun 2022 tilanne (sis. mittariseuranta, oma-arvioinnit)
15.11.2022	Oma-arviointi lokakuun 2022 tilanteesta	
15.1.2023		Loka-marraskuun 2022 tilanne (sis. mittariseuranta, erillinen kysely, oma-arvioinnit)
15.1.2024		Loka-marraskuun 2023 tilanne (sis. mittariseuranta)

STM ja maakuntien alueet käyvät jatkossa vuosittain keskustelut alueen tilanteesta. Keskusteluissa käydään läpi sosiaali- ja terveydenhuollon tila alueella sekä etsitään yhdessä vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi. Keskusteluiden keskeisenä tausta-aineistona toimivat THL:n asiantuntija-arviot sekä alueiden ja ministeriön havaintojen pohjalta nousevat soten sisällölliset kehittämishaasteet ja muutostekijät. Soveltuvien osien keskusteluissa voidaan hyödyntää myös Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden arvioinnin tuloksia ja toisaalta hyötytavoitteiden arvioinnissa voidaan soveltuvin osin hyödyntää THL:n asiantuntija-arvioita.

5 Arvioinnin riskit

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kesto on lyhyt suhteessa tavoiteltavaan kokonaisvaltaiseen muutokseen ja uudenlaisen sote-keskus -konseptien luomiseen. Seurantamittareissa ei ohjelman aikana tapahdu välttämättä suuria muutoksia ohjelman johdosta tai mittarit eivät ole riittävän sensitiivisiä tai osuvia tapahtuvaan muutokseen nähden. Riskinä on lisäksi, että mittaritiedot eivät jostain syystä ole käytettävissä silloin, ne ovat puutteellisia tai vääristyneitä.

THL:n arviointi nojaa osittain hankkeiden oma-arviointiin. Riskinä on, että oma-arvioinnit toteutetaan liian kevyesti siten, että niiden informaatioarvo on vähäinen THL:n arviointitehtävän kannalta.